

Zivinozdravniške stvari.

Salicilna kislina dobro zdravilo

zoper bolezen v gobcu in na parkljih.

Vsacemu gospodarju je menda znano, kako sitna in večkrat zelo nevarna je bolezen v gobcu in na parkljih, ki se večkrat kot kuga prikaže posebno pri goveji živini.

Ne moremo reči, da nimamo dobrih zdravil zoper to bolezen, vendar neko posebno hvalo si je pridobila salicilna kislina, katera pred nekoliko leti še ni bila nič znana, zadnja leta pa po pravici slovi po dobrih svojih lastnostih v marsikakem oziru.

Glas o salicilni zdravilni moči zoper gobčno bolezen nam je došel iz Angleškega, kjer jo je veliki posestnik E. Kerrison z veliko pohvalo rabil najprej pri 4 volih, ki so prvi prav hudo za kužno bolezen v gobcu zboleli. On je za vsacega bolnega vola 3 žlice salicilne kisline raztopil v 4½ litra mlačne vode; s to vodo je dal trikrat na dan gobec in noge nad parklji umivati; zraven tega je pa še 2 žlici salicilne kisline raztopil v vodi, katero je bolna živina pila. Čez 4 dni so popolno ozdraveli vsi 4 voli.

14 dni pozneje je zbolelo 23 telet, ki so kakih 50 korakov oddaljeni od unih volov stali v velikem odprtem hlevu, kamor je sapa iz volovskega hleva pihala. Gosp. Kerrison je teleta ravno tako zdraviti dal kakor vole, in ozdravila so se tudi čez 4 dni.

A še ni bilo na tej grajsčini te kužne bolezni konca, kajti zbolelo je pozneje 12 krav, ki so se čez 5 dni ozdravile, pa tudi ne zelo ob mleko prišle.

Tudi svinja, ki je 5 mladih imela in za to bolezen zbolela, se je v 2 dneh ozdravila samo s tem, da je s salicilno kislino pomešano vodo piti dobila.

Da ne bi bilo resnica, kar je tu na hvalo zdravilne moči salicilne kisline rečeno, ne moremo misliti, kajti tudi po družih izkušnjah je potrjeno, da je salicilna kislina o marsikakih ozirih izvrstno zdravilo, brez katerega ne bi smel noben zivinozdravnik biti.

Gospodarske izkušnje.

Divji kostanj dobra piča kuretnini.

Izkušnje kažejo, da se kuretnina dá dobro spitati (odebeliti) z divjim kostanjem. Da se v ta namen kostanju vzame grenki okus, naj se na drobno zmečka, s kropom popari in poparjen nekoliko časa stati pusti. Potem naj se močno ožmè in posuši. Tako napravljen kostanj kuretnina prav rada zavživa. — Naj bi gospodinje na ta način porabile divji kostanj, ki se navadno preveč zametuje!

Kako lapuh na travnikih pokončati.

Lapuh (Huflich), travnikom zelo škodljivi plevel se dá gotovo pokončati, če se takrat, ko začne cvesti (meseca marca in aprila) cvetke porežejo in se to par let poredoma ponavlja.

Gospodarske novice.

* *Banka „Slavija“ v Pragi.* Iz obširnega poročila o delovanju l. 1880., ki ga je odbor te banke nedavno razposlal, je razvidno, da se to društvo čedalje bolj razširja. Udje so se pomnožili preteklo leto za 45.748, tako, da šteje sedaj v vseh treh oddelkih 203.320 udov. Blagajnično premoženje pomnožilo se je od 510.287 gld. na 4 milijone in 426.621 gold. Ves rezervni fond znaša

sedaj 4 milijone in 834.842 gold. vkljub temu, da se je preteklo leto poplačalo škod za 366.733 gold. — Od 15. junija leta 1869. do 31. januarija letošnjega leta je banka „Slavija“ izplačala nagrad in škode vse skupaj za 5 milijonov in 460.893 gold. Predsednik temu nam Slovanom jako milemu zavodu je grof Jan Harrach.

* *Mesó več časa dobro ohraniti.* — V eni zadnjih séj francoske znanstvene akademije so kazali mesó, ki je celih 20 mesecev prosto v neki sobi ležalo, pa se prav dobro ohranilo. Suho je sicer bilo, pa v vodo nekoliko časa položeno, je zopet friško postalo. Doseglo se je pa to s tem, da je bilo potreseno z dekstrinom ali pa v dekstrin položeno. Če to dalje izkušnje potrdijo, potem smo dobili ne le dober kup sredstvo, da si poleti mesó dobro ohranimo, temuč tudi tako sredstvo, ki zdravju ni prav nič škodljivo, kakor so marsikatere druge reči, ki se nam za shrambo mesá nasvetujejo. Dekstrin, ki ga najraje iz krompirja napravljajo, je škrobni gumi (Stärkegummi), to je, v gumi premenjena škrobna moka ali moka štirke.

Dobrovoljen svét o našem gospodinjstvu na kmetih.

Iz Kamniškega kraja.

Mnogo uže se je ukrepalo vsestransko o spočetku in napredku resničnega blagostanja našega kmeta, bodi si v gospodarstvenem ali socialnem razmerju, pa tudi uže marsikaj koristnega doseglo — a nekaj prezrlo se je dosihmal.

Hodečemu „od kraja do kraja“ rodil se mi je slov:

„Cvet je blagostanja pri hiši —

Veda gospodinj pri — ognjiši!

in dokajkratno imel sem vzrok, ta slov nekako „bridko“ izdihnoti. Brez okoliš moram brzo izustiti, kar mi je na jeziku: naš kmet preslabo živi! — Kdor nas je imel priliko polukati sem ter tija po lončkih, stoječih na ognjišči „v polti zemlje svoj kruh si rušéčega“ sozmljana, mora mi pritrditi to.

In kaj je temu krivda? — Ne zabavljam onim gospodinjam, ki na kmetih tri vogale hiše podpirajo, ampak le o onih „gospodinjah“ spregovorim eno trdo, ki polagajo s svojo „nerodno“ kuhalnico možém vračujočim se potnim od dela, besede na jezik:

Dok trpljenje ude grudi, menim, da sem dvonogat,
Al, ko se za mizo vsedem, pa sem štirinogat, rogat.

Tem gospodinjam veljajo besede zarobljenca:

Češ možit' se, biti gospodinja,

Komaj veš pa, kak se pita.....

In koliko je tacih na naših kmetih!

To so ona presrečna živinčeta, ki vrednost človeškega želodca ne vedó čislati, ne ga razločevati od živalskega — in to zato, ker se niso nič učile!

Sedaj, ko ženska emancipacija in izobraženost kipi k vrhuncu in na široko jame razprostirati svoja krila nad posamne kroge človeštva, čas je, da zadene tudi priprosti kmetski stan. Čas je, da se ravno naš kmet in bodi-si najborniši kot človek smatrati začjenja in glavni del tega smotra ravno v tem izpozna, kar ga kot najimenitnišo stvar božjo — hraneva!

Naj si domisli, da bi mnogo bolje in zadovoljniši živel, ako bi vedele njegove ženske praktično z njegovimi pridelki ravnati.

Nočem vnemati s temi besedami punta med družinami in dajati besedam povoda, da bi se mi reklo: „kaj bo škric kmeta učil“, ampak prepričan o koristi moje namere rečem le, naj bi se sploh v kmetijsko ku-

hinjo vpeljal praktičnejši ogniščni red. Skrbelo naj bi se namreč, kako bi se vsa naša kmetska dekleta naučila peči dober kruh, napravljati praktično tečne, zdrave in dobre jedi, predno postanejo gospodinje, da se ne bodo več slišale tužne besede marsikatero možnostve željne dekline:

B' se rada možila, pa kuhat' ne znam,
Čemu pa bom možu, če kuhal bo sam?

Jaz pravim: poleg ljudske dušne šole ustanovi naj še ena — telesna — to je kuhinja — pri slednji fari! To se lahko zgodi z malimi stroški — treba pa se ve da učiteljice kuharice! — To vse pa ne bode trajalo vedno, ampak le par let, kajti dekleta, ki postanejo v tem učilišči spretne kuharice in gospodinje — vsaka teh bo potem svojim naslednicam domača učiteljica, bodi si mati hčeram ali kako drugače.

Mnogoteremu ne utegne biti vse to, kar sem dejal in bo morebiti rekel: to je utopizem in nepotrebno; naš kmet je zadovoljen s tem, kar ima, in je čvrst, ni ga treba mehčati. — Počasi! temu jaz pravim: zdravi in čvrsti bili so Špartanci pod Lykurgom, bili so hrabri vojščaki in šli so radi v boj — a zakaj? dejali so: „boljše umreti, ko črno juho jesti!“

Vsakako pa jih bode nekaj med čestitimi bralci in bralkami „Novic“, ki bodo mojo misel odobraval, in tem pravim: Začnimo, poskusimo, da položimo vogelni kamen poslopju, ki ni še stalo na Slovenskem!

J. F.

Umetnijske stvari.

Štipendije za umetnike.

V „Wiener Zeitung“ se razpisujejo za umetnike štipendije, katere daje ministerstvo za nauk in bogočastje. Prosilci morajo biti nadepolni umetniki, ki za svoje nadaljno izobraževanje nimajo sredstev, in sicer umetniki v pesništvu, v glasbi ali obrazovnih umetnostih iz dežel v državnem zboru zastopanih. Prošnje naj se vložé do 15. avgusta 1881. leta pri dotičnih deželnih oblastvih. V prošnji mora prošnjik: 1. opisati svoje dosedanje izobraževanje in svoje osobne razmere; 2. povedati, kako hoče štipendijo za svoje nadaljno izobraževanje porabiti; 3. predložiti svoje umetnostne poskuse, katerih vsak posamezen mora z avtorjevim imenom posebe zaznamovan biti.

Politične stvari.

Ali je res nemštvo v nevarnosti pogina?

Ozir na leto 1861.

Leta 1861. so „Novice“ v 49. listu prinesle članek, ki je pod naslovom „Slovenci in Nemci“ uže pred 20 leti pojasnoval tadanji krič Nemcev, da „je nemštvo v nevarnosti“. Ker imamo dandanes istega hrupa še zmerom po vseh kotih, zanima utegne naše čitatelje oni članek, zato ga ponatisnemo v dokaz, da tisti Nemci, ki jih imenujemo „nemčurje“ (ne pa pošteni Nemci), v eno mer trobijo isto krivo pesen, mi Slovenci pa stojimo še danes kakor pred 20 leti na stališči pravice.

Omenjeni članek „Novic“ glasil se je tako:

„Ako se ozremo na sedanje razmere med nemštvom in slovenstvom, najdemo skoraj povsod, kjer se obojna naroda nahajata, nekak poseben strah Nemcev, da bi ponemčevanje ne jenjalo, ali celó, da bi se Nemci kje ne poslovanili.

Prvo bi bilo pač pravično, in skoz in skoz pošteno bilo bi, da bi krivično ponemčevanje jenjalo. Le zakozeni egoist more želeti, da bi ponemčevalna sistema še dalje gospodovala.

Kar pa se družega tiče, da bi se namreč Nemci utegnili poslovaniti, naj Nemci pomislijo, kaj je dosihmal skoz toliko stoletij nemštvo delalo, koliko čisto slovanskega naroda je ponemčilo, a vendar ga je še toliko, da je Nemce groza pred nami, dasiravno smo Slovenci pohlevni, jim nič žalega nočemo, in le kako pravičico tirjamo, ki so nam jo svitli cesar zagotovili in ki je ob enem tako naravna, da bi se kar naravnost mogla Hotentotom, Zamorcem, Samojedom in vsem divjakom dopustiti!

Da pa na strah Nemcev odgovorimo, da je nemštvo v nevarnosti, bodi naj rečeno: Ako Nemci in drugi narodi skoz in skoz toliko stoletij, s tolikimi pomočki, s tolikim trudom Slovanov niso mogli toliko ponemčiti ali poitalijančiti, da bi bili Slovani ali le Slovenci zginili, kako neki bodo Slovani druge narode poslovanili, ki tega ne iščejo, ki tirjajo le zgolj za-se jasnih, očitnih, natornih pravic! Slovani na pr. ne tirjajo, da naj se na Tirolskem, Solnograškem, Dunaji slovansko uraduje itd., kakor Nemci po slovanskih deželah delajo.

Na Českem, na pr., kjer je češtvo in nemštvo skupaj, se Nemci silovito bojé, da bi ne bilo tudi kaj českega v šolah, in da bi se njih otroci kaj slovanskega ne navadili. Od kod je ta strah v deželi, kjer sta obá jezika? Ali jim ni obeh jezikov potreba? Zakaj se pa Čehi povsod nemškega jezika učijo?

Egoizem mora jenjati; ni več čas za to; vsem narodom in jezikom gre enaka pravica! Ako bi Nemci prav spoznali, bi jih moralo v nekem pomenu še sram biti, da so se povsod za „izvoljeno“ ljudstvo obnašali, in ko so nad slovanskimi ljudstvi gospodovali, da so jim tudi svoj jezik vrivali, ne da bi bili deželnim jezikom na noge pomagali.

Toda kar je minulo, je minulo. Prevdarimo to reč od druge, bolj potrebne in koristne strani. Narodi se izbujajo iz spanja in vsak se čuti in zaveduje samega sebe. Tirjajo pa v prid krščanstva in v prid države, da živé vsi narodi pod eno vlado med seboj v prijaznosti in edinosti, kar je pa le samo tako mogoče, ako enake pravice vživajo in sleherni dobro pomni: „Kar ti nimaš rad, tudi drugemu ne delaj!“

Te krščanske edinosti ni nikjer tako potreba, kakor v Avstriji, in nobenkrat tako potreba, kakor sedanja čas, ko je cesarstvo po vseh stranéh z nevarnostmi obdano. Lahki prežijo po Benedkah*), ko so lepo Lombardijo uže vzeli; na Nemškem je pa nekak stan, da se nič prav ne vé, kakošen; na izhodu in jugu hudo vré in ne ve se, kaj se bo skuhalo. Avstrija je v sredi tega kvasú. Njeni narodi se morajo tedaj čvrsto držati svojega prestola in dinastije, svojega svitelega cesarja; da bo to mogoče, morajo biti edini — „viribus unitis“ — in da bodo edini, naj sleherni slehernemu pusti in privošči njegove pravice. Velika resnica je, ki menda ne bo zanesljivo nikoli več ovržena, da tisti Nemci Avstrijo in njeni obstoj sovražijo, kateri le na nemštvo tiščijo in drugim narodom njih pravic zastran narodnosti in jezika ne privoščijo. Bolj ko drugim narodom njih pravice tajé in odrekujejo, bolj neprijazne si jih delajo, ker jih s tem zaničujejo, zatirajo ter od sebe pehajo. Naj bodo tedaj zares „grossmüthige Nation“, ter naj ne zatirajo pri družih, kar tudisami radi imajo. In ako sami tolikanj radi pišejo in neprenehoma ponav-

*) Danes uže tudi imajo Benedke. Nemčurji jih jim menda privoščijo!